

027.421

NÉPSZAVA
1976 SEP - 1

A BUDAPESTI GYŰJTEMÉNYBŐL

244

Kéziratok, kalendáriumok, ritkaságok

Dicséretes az az immár rendszeressé vált tevékenység, amelynek keretében a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár igyekszik széles körben hozzáférhetővé tenni a gyűjteményében található ritkaságokat, érdekességeket. Most a könyvtáron belül egy szűkebb terület, az 55 ezer könyvet és több mint 200 ezer egyéb dokumentumot őrző Budapest Gyűjtemény legújabb, illetve készülő kiadványai közül említék néhányat.

Portrék, éles szemmel

A napokban jelent meg — ezer példányban, árral tehát hozzáférhetően — *Mezősý Károly „Ezer-nyolcszáznegyvennyolcadíki levelek...”* című kézirata, betűhív átírásban. A szerzóról és a kéziratról Szócs Sebestyén szól az előszóban, tőle idézek. „Mezősý László nem egészen ismeretlen, de nem is különösebben jelentős szereplője az 1848—49-i forradalomnak és szabadságharcnak. (...) Jelen munkája, amely mindeddig kéziratban maradt, fiktív levélgyűjtemény, amelyet feltételezhetően néhány évvel az események megtörténte után öntött végleges formába. Azokat az eseményeket, amelyeket közvetlenül élt át, igen pontosan írja le: a nem közvetlenül átélt, rendszerint hallomásból ismert események leírásánál azonban igen gyakran közöl téves adatokat.”

A kéziratot a kinyomtatása előtt megmutatták Spira György történésznek. Az ő leveléből is idézek. „Véleményem az, hogy a kéziratot okvetlenül érdemes volna nyomtatásban megjelentetni. Igaz, amit a szerző által átélt eseményekről megtudunk a kéziratról, az adatszerűen kevés újat tartalmaz. Annál érdekesebbek viszont azok a

portrék, amelyeket Mezősý a forradalom egy sor vezető vagy második vonalbeli szereplőjéről igen éles szemmel megrajzol.”

A kézirát tehát megjelent, jegyzetekkel, képekkel, a téves adatok kiigazításával. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár közösen adta ki a Borsod és a Győr-Sopron megyei könyvtárral, tekintve, hogy a Mezősý által leírtak részben Budapesten, részben e két megyében zajlott eseményekre vonatkoznak.

Mikor vágassunk eret?

A Budapest Gyűjtemény szinte páratlan naptárgyűjteménnyel is rendelkezik. Köztük található három mini-kalendárium az 1801., az 1803. és az 1806. évből. Ezek a kis kalendáriumok — ahogy nevezték őket: „finger-kalendáriumok” — a tizennyolcadik század végén és a tizenkilencedik elején különösen Bécsben voltak divatban. Említésükkel találkozhattunk a többi között egy ismert szépirodalmi alkotásban, Csokonai Vitéz Mihály Dorottyájában. Emlékezzünk csak vissza az „Első könyv”-ben arra a jelenetre, amikor Carnevál elkéri Hymentől a „nagy mátrikulát”. Így ír Csokonai:

„Hymen a székebőli
elfordulván balra,
Egy potrohos könyvet
feltesz az aszialra.
Még a Calepinus
tíznyelvű grapsája,
Vagy a kazuisták
teológiája
Hozzá képest tetszik
finger-kalendernek”.

Az 1806-os aprócska kalendárium fakszimiléjét is most adta ki a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, benne minden hónap kezdésénél egy-egy remekművű metszettel.

Mint dr. Berza László osztályvezető elmondta, minden ilyenfajta kiadvánnyal, mint például Mezősýé, vagy ez a kalendárium, az állományvédelem a céljuk. Pontosabban a védelem és a népszerűsítés. Így nem kell minden alkalommal az eredeti, kényes, ritka kiadványt kézbe adni.

Néhány nap múlva megjelenik az „Érvágó kalendárium” fakszimiléje is. 1495-ből származik, páratlan ritkaságú, külön érdekessége, hogy a budai délkörhöz igazodik, amikor az érvágásra alkalmas időpontokat megadja. Kiadják azért is, mert a világ minden tájáról ostromolják a könyvtárt e kalendárium fotómásolatáért. Érthető. *Mindössze három példányt tartanak számon belőle. Kettő külföldön van, a harmadik Budapesten, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban. És a három közül ez utóbbi van a legjobb állapotban.*

Utcai alakok

A könyvtár távolabbi kiadási terveiről néhány mondatban. Most adják nyomdába az *Ady Endre Budapestje* című összeállítását, de készül a *Vajda János Budapestje* és a *Krády Gyula Budapestje* is. Az írók minden olyan frása benne lesz ezekben a kötetekben, amelyek a városra vonatkoznak; műfajuktól függetlenül. Ugyancsak kiadják *Max Paul Felix* német mérnök pesti utcai alakokat megörökítő rajzait, amelyek így együtt — 120 darab van —, még nem publikáltak. A távolabbi tervben szerepel a pesti és budai vonatkozású kuruckori dokumentumok közzététele. Az anyagot *Esze Tamás* történész gyűjtötte hazai és szomszédos országokbeli könyvtárakban, levéltárakban.

Mátyás István